

«Էդիթ Պրինտ» հրատարակչություն

Ավարտական հետազոտական աշխատանք

*Թեմա՝ Էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի դերը սաների
զարգացման գործում*

Հաստատություն՝ <<Ձորագյուղի մանկապարտեզ >> ՀՈԱԿ

Ֆիզ. հրահանգիչ՝ Սաթենիկ Տոնեյան

2023թ.

Բովադակություն

Ներածություն-----	3
Էքսկուրսիայի կրթադաստիարակչական նշանակությունը:-----	5
Էքսկուրսիաների կազմակերպումն ու արդյունավետությունը մանակապարտեզում--	7
Էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի օրինակներ՝ իմ աշխատանքային փորձից---	10
Պարապմունքի պլան-----	14
Հետազոտության արդյունքների մշակում և վերլուծություն-----	15
Եզրակացություն-----	16
Գրականության ցանկ-----	17

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Նախադպրոցական (այսուհետ ն/դ) տարիքը անձի ձևավորման կարևորագույն փուլերից մեկն է, ուստի շատ կարևոր է տարբերակն, թե այս շրջանում երեխային ինչ է պետք սովորեցնել, հաղորդել, և առավել կարևոր է, թե ինչպես, ինչ մեթոդներով ու ձևերով դա անել:

Ն/դ տարիքի յուրաքանչյուր երեխա հետաքրքրասեր և անհագ է իրեն շրջապատող աշխարհի նկատմամբ և սպունգի պես կլանում է գիտելիքները: Այս տարիքում ամեն ինչ հետաքրքիր է երեխային և նա ակտիվորեն ընկալում է աշխարհը, հետևաբար երեխայի տարիքային այս առանձնահատկությունը պետք է առավելագույնս ճիշտ օգտագործվի ուսումնական հաստատությունում իրականացվելիք կրթադաստիարակչական գործունեության ընթացքում: Հենց այս ժամանակահատվածում կարևոր է երեխաների մեջ սերմանել սեր հայրենիքի, բնության նկատմամբ, հետաքրքրություն առաջացնել նրա մշակութային արժեքների նկատմամբ, զարգացնել պատկերացումները անձի, հասարակության մասին: Այսպիսի կարողունակությունների ձևավորմանը մեծապես նպաստում են պարբերաբար կազմակերպվող էքսկուրսիաները և մշակութային այցերը: Ուսումնական և դաստիարակչական այս առանձնահատուկ ձևը հնարավորություն է տալիս բնական պայմաններում դիտարկել առարկաները և երևույթները: Միաժամանակ երեխայի մոտ ակտիվացնում է մտավոր ակտիվությունն ու հուզական ոլորտը:

Էքսկուրսիաներն ու մշակութային այցերը տեսարժան վայրերի, թանգարանների գրադարանների, թատրոնների, արտադրական ձեռնարկությունների, պատմամշակութային կոթողների և բնության գիրկ այցելություններն են՝ ուսումնադաստիարակչական նպատակներով:

Էքսկուրսիաների էությունը կայանում է ցուցադրման և բացատրման համակցության մեջ: Այն զննական մեթոդ է: Էքսկուրսիաները և մշակութային այցերը գործունեության այն ձևերն են, որոնք երեխաներին իսկապես դուր են գալիս:

Համապատասխանությունը նոր չափորոշի և ծրագրի պահանջներին. Ըստ նոր ծրագրային՝ պահանջների գործունեության տարբեր ձևերի կիրառմամբ պետք է լուծել սանի ֆիզիկական, մտավոր, բարոյական աշխատանքային, տնտեսագիտական, իրավական, էկոլոգիական, սեռային, գեղարվեստագեղագիտական դաստիարակության խնդիրները, և ըստ այդ գործունեության ձևերի, այդ խնդիրներից շատերն իրականացվում են արտամանկապարտեզային պայմաններում: Եվ հենց այստեղ է, որ շատ մեծ ու կարևոր է էքսկուրսիաների ու

մշակութային այցերի ընձեռած հնարավորությունները, քանի որ գործունեության այս ձևով ապահովվում է նոր չափորոշչի ոլորտային վերջնարդյունքներից շատերը և ձևավորում կատաղունակությունները, հատկապես՝

- լեզվական և հաղորդակցական կարողունակությունը
- ճանաչողական և մուրիխիվացիան կարողունակությունը
- ինքնամանաչողական և սոցիալական կարողունակությունը
- ժողովրդավարական և քաղաքացիական կարողունակությունը
- մշակութային կարողունակությունը
- տնտեսական կարողունակությունը
- ֆիզիկական կարողունակությունը

Արդիականությունը. Մեզ բախտ է վիճակվել աշխատել 21-րդ դարի ուսումնական հաստատությունում, ինչը մեզանից պահանջում է անընդհատ նոր մոտեցումների, առավել ռացիոնալ մեթոդների է գործունեության ավելի հետաքրքրաշարժ ու ժամանակակից ձևերի կիրառում արդի ուսուցումը կյանքի հետ կապելու, ուսուցման, դաստիարակման մեթոդներն ու ձևերը կատարելագործելու և ակտիվացնելու նոր պահանջներից ելնելով: Հենց այդպիսի գործունեության ձևերից մեկն էլ էքսկուրսիաներն ու մշակութային այցերն են:

Նպատակը. Նկատի ունենալով թեմայի արդիականությունը շատ կարևորելով ուսուցման ու դաստիարակության տվյալ գործունեության ձևը, իմ հետազոտական աշխատանքի կատարումը նպատակ ունի տեսական նյութի ուսումնասիրմամբ, էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի իմ փորձից ներկայացմամբ, ևս մեկ անգամ կարևորել գործունեության այս ձևը, ներկայացնել դրանց արդյունավետությունը՝ սանի զարգացման գործում, կատարել առաջարկներ, որոնք կնպաստեն դրա ակտիվացմանը:

Առաջադրված խնդիրները՝

1. Ուսումնասիրել այս թեմայի հետ առանչվող յուրաքանրյուր գրականություն:
2. Կազմակերպել պատմական վայրում էքսկուրսիա

Էքսկուրսիայի կրթադաստիարակչական նշանակությունը:

Մարդու դաստիարակության, դրսևորման, զարգացման գործում կարևոր տեղ է զբաղեցնում կրթօջախը՝ դպրոցը, որը սերտորեն փոխկապակցված է ծնող-հասարակություն կապի հետ այս եռանկյունու ճիշտ գործելը դրական է ներգործում երեխայի բարոյահոգեբանությանը:

Կրթօջախն անհնար է պատկերացնել առանց տարաբնույթ միջոցառումների:

- Մարդասիրություն հայրենասիրություն
- Միջոցառում կրթություն
- Էթիկա էքսկուրսիա

«Էքսկուրսիա» բառը լատիներեն նշանակում է կոլեկտիվ ուղևորություն կամ կուլտուր լուսավորչական նպատակ: Վերջերս լայնորեն տարածվել է 14-րդ դարի սկզբին ինչպես արտասահմանում, այնպես էլ մեզ մոտ:

Էքսկուրսիան արտադպրոցական դաստիարակության ճյուղերից մեկն է:

Արտադպրոցական դաստիարակության նպատակը սովորողների ազատ ժամանցի կազմակերպման միջոցով նրանց հետաքրքրությունների զարգացման համար պայմաններ ստեղծելն է, այն նպատակաուղղված է նրանց հոգևոր, գեղագիտական, ֆիզիկական զարգացմանը:

Արտադպրոցական դաստիարակությունն իրականացվում է մանկապատանեկան ստեղծագործական և գեղագիտական կենտրոնների, երաժշտական, նկարչական, արվեստի դպրոցների, ճամբարների և արտադպրոցական դաստիարակություն իրականացնող այլ կազմակերպությունների միջոցով:

Վերը նշված աշխատանքների հիմքում ընկած են մեթոդներ, որոնցով առաջնորդվում է դաստիարակը և որոնց օգնությամբ սաների մոտ զարգանում են կարողություններ:

Ինչպես ասել է Լև Վիգոտսկին՝ մեթոդի ընտրությունը դարձել է մարդու հոգեբանական գործունեության բացատրության ամենակարևոր խնդիրներից մեկը: Այս պարագայում մեթոդը միաժամանակ նախադրյալ է, նյութ, գործիք և ուսումնառության արդյունք:

Կարևորագույն մեթոդը, որն ընկած է էքսկուրսիայի հիմքում՝ ճանաչողական /զննական/մեթոդն է :

Երեխայի ճանաչողությունը տարերային գործընթաց է, որը կապված է էմբոգենեցիսի ամբողջ ընթացքի հետ: Էմբոգենեզը կապված է մարմնի ընդհանուր զարգացման, նաև՝ նյարդային համակարգի և մտավոր գործառույթի զարգացման հետ: Դա մի ընդհանրական զարգացման գործընթաց է, որը կապված ճանաչողական համակարգի հետ:

Ճանաչել նշանակում է վերափոխել, հասկանալ այդ վերափոխման գործընթացը և,

որպես հետևանք, հասկանալ թե ինչպես է այն կառուցված:

Էքսկուրսիան որպես մեթոդ կիրառվում է ուսուցման կազմակերպման ձևի մի փուլ, որից հետո կամ առաջ կարող են կիրառվել նաև այլ մեթոդներ:

Էքսկուրսիայի՝ որպես մեթոդի հիմնական ֆունկցիան ուսումնասիրվող օբյեկտը բնական վիճակում ընկալելն է:

Էքսկուրսիաներն իրենց ծրագրային օրակարգով տարբեր են, դա կապված է, թե ինչպիսի կոլեկտիվ է գնում էքսկուրսիա և որ տարիքային խմբին են պատկանում:

Էքսկուրսիաները զարգացնում, ձևավորում, ամրապնդում են մարդու ճանաչողական, ստեղծագործական կարողությունները: Նա կարողանում է ինքնուրույն գիտելիքներ ձեռք բերել և այդ գիտելիքները ճիշտ կիրառել:

Էքսկուրսիան նպաստում է երեխայի հետազոտաստեղծագործական կարողությունների ձևավորմանը և ամրակայում է նրա բազմաբնույթ մտածողությունը, որոնք ի հայտ են գալիս ծննդյան պահից:

Էքսկուրսիաները ընդլայնում են

սաների մտահորիզոնը, նրանց միտքը հարստացնում են նոր տպավորություններով, հետաքրքրություն են առաջացնում դեպի իրենց շրջապատի բույսերը, կենդանիները, մարդկային հասարակությունը և մարդու աշխատանքը բնության և հասարակության մեջ:

Էքսկուրսիաները բացառիկ կարևոր նշանակություն ունեն նաև երեխաների խոսքի զարգացման համար:

Ինչպես հայ նշանավոր մանկավարժ Ա. Բահաթրյանն էր ասում. «<Ուսուցման մեջ առաջինը և կարևորը դիտողությունն

է, երեխայի առաջին դրստողությունները վարժեցնում են նրա զգայարանները, իսկ զգայարանն այն դուռն է, որով արտաքինը մտնում, թափանցում է ներքին աշխարհը, ինչոր չի անցնում զգայարաններով, նա առհասարակ չի մտնում հոգու մեջ, ուստի միշտ ուսուցման պրոցեսում նախ պետք

է երևան գա գաղափարը, իսկ հետո՝ բառը:

Միայն այդպես կարելի է դիտողությամբ մշակել լեզուն, իսկ լեզվով՝ հոգին ու միտքը>>:

Էքսկուրսիաները բացառիկ կարևոր նշանակություն ունեն

նաև դաստիարակչական տեսակետից: Դրանք երեխայի մեջ զարգացնում

են ուշադրություն ու դիտողունակություն, մշակում են գիտակցական

կարգապահություն ու կազմակերպվածություն՝ դպրոցից

դուրս իրենց պահելու ուսուցչի կարգադրությունները ժամանակին,

ճիշտ ու անթերի կատարելու ունակություն:

Էքսկուրսիաների միջոցով երեխան ծանոթանում է երկրի մակերևույթի ձևերին,

զգում հայրենի բնության գեղեցկությունը և ամենից շատ սիրում ու գնահատում

այն: Էքսկուրսիայի ժամանակ զարգանում է նաև երեխաների էսթետիկական ճաշակ

ը, նրանք կարողանում են գեղեցիկը տեսնել ամեն տեղ՝ բնության մեջ, կյանքում և

աշխատանքում:

Կրթության և դաստիարակության ձևերի և մեթոդների շարքում, երբ ուսումնասիրում ենք որևէ կրթական ծրագիր կամ մեթոդական ձեռնարկ ուղեցույց (հատկապես ռուսական գրականության մեջ), ապա շատ դեպքերում առաջին տեղում էքսկուրսիան է: Պատմությունը չի պահպանել հիշատակում, թե երբ և ում կողմից է իրականացվել առաջին էքսկուրսիան ընդհանրապես, բայց մենք հաստատ գիտենք, որ որպես ուսումնական մեթոդ, էքսկուրսիաները սկսեցին ներմուծվել կրթական գործեաց Արևմտյան Եվրոպայի և Ռուսաստանի մանկավարժների կողմից 18-ի դարի վերջին և 19-րդ դարի սկզբին: Ուսուցման այս ամենահետաքրքիր ձևի անվանումը գալիս է լատիներեն՝ «էքսկուրսիա» բառից, այն ի սկզբանն նշանակում էր «արշավանքը»: Էքսկուրսիան կրթական կամ ժամանցային նպատակով կազմակերպված կոլեկտիվ ուղևորություն, զբոսանք, շրջագայություն է դեպի բնություն, արդյունաբերական կամ կրթական կառուցները, տեսարժան վայրեր:

Էքսկուրսիայի էությունը կայանում է ցուցադրման և բացատրման համադրության մեջ: Եթե այդ համադրությունից բացակայի ցուցադրումը ապա այն կվերածվի պարզապես զրույցի: Իսկ եթե էքսկուրսիան զուրկ լինի բացատրությունից, ապա ցուցադրումն էլ իր հերթին կվերածվի ուղղակի տեսարժան վայրի այցելության:

Ուսուցման կազմակերպման այս ձևը կիրառելի է նաև ն/դ ուսումնական հաստատություններում, որպես աշխարհաճանաչողական գիտելիքների հաղորդման միջոց: Հետևաբար ուսումնաստիարակչական գործընթացում գիտելիքի հաղորդումը ցանկալի է պարբերաբար կատարել էքսկուրսիաների միջոցով նկատի ունենալով, որ այդ ձևով յուրացումն ավելի կայուն ու խորն է լինում, իսկ գիտելիքի աշխուժ խետաքրքիր փոխանցումը ավելի դառնում: Այն ինչը տեսնում է սանը, տպավորվում է նրա գիտակցության մեջ դաստիարակի պատմածի, բացատրածի որոշակի իրադրությունների, երևույթների, փաստերի, շնորհիվ: Դաստիարակը, ցուցադրելով միաժամանակ սովորեցնում է ճիշտ ընկալել տեսածը: Այսպիսով էքսկուրսիան/ները օգնում են ն/դ տարիքի սաներին պատկերացում կազմել շրջապատող աշխարհի մասին հենց լսածը տեսնելու, վերացականը ակնառու-պատկերավորի փոխարինելու որոշակի իրադարձությանը մասնակից լինելու միջոցով:

Էքսկուրսիաների կազմակերպումն ու արդյունավետությունը մանակապարտեզում

Մանակապարտեզում երեխաների ճանաչողական զարգացման ուղղությամբ աշխատանք է տարվում ինչպես պարապմունքների ընթացքում, այնպես էլ ազատ գործունեության ժամանակ:

Էքսկուրսիան ուսուցման պրոցեսում օգտագործվող մեթոդներից մեկն է, որի միջոցով երեխաներն ամրապնդում են իրենց անցած տեսական գիտելիքները, ծանոթանում հայրենի բնությանը, մոտիկից տեսնում յուրաքանչյուր կենդանի օբյեկտը, իրն ու առարկան, հարստացնում գիտելիքների պաշարը և ընդլայնում մտահորիզոնը, ճանաչողական մեծ նշանակություն ունի էքսկուրսիան, որինն դասը, լաբորատոր ու

գործնական պարապմունքները, իրենց կրթական մեծ նշանակությամբ հանդերձ, փոխարինել չեն կարող:

Էքսկուրսիայի ընթացքում անմիջական կապ է ստեղծվում շրջապատի միջավայրի հետ, հնարավոր պայմաններ են առաջանում ավելի մոտիկից ու խորը ճանաչելու աշակերտին, նրա բնավորությունը, հակումները, հմտությունները, հոգեբանությունը:

Կենսաբանությունն ուսումնասիրելիս նպատակահարմար է երեխաներին էքսկուրսիա տանել երկրաբանական թանգարան, որտեղ կան տարբեր դարաշրջանների բրածո օրգանիզմների քանդակներ, դրոշմվածքներ, վերակերտած կմախքներ: Ընթացիկ էքսկուրսիաների համար լավագույն վայրեր են գիտահետազոտական և բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում եղած ցուցահանդեսները կամ թանգարանները:

Էքսկուրսիաների տարբեր տիպերը հնարավորություն են տալիս ուսուցանվող թեմայի տեսականը գուգակցել գործնականին, անցած նյութն ավելի խոր ու բազմակողմանի մատուցել երեխաներին: Նիստով անհրաժեշտ է ժամանակին կազմակերպել ծրագրով նախատեսված էքսկուրսիաները:

Այսպիսով, այց էքսկուրսիաները ոչ միայն ճանաչողական գիտելիքների աղբյուր են, այլև երեխաներին որպես մարդ, որպես ընկեր և որպես անհատ բացահայտելու միջոց: Նաև երեխաները մարդկային անմիջական շփման կարիք ունեն: Այո, ինչը տեսանելի և շոշափելի է, առավել հետաքրքիր է և ըմբռնելի, սակայն հաշվի առնելով արդի հնարավորությունները, ռիսկերը, վտանգները և հեռավորությունը՝ երբեմն անհրաժեշտ է սահմանափակվել տեսադասերով:

Զբոսանք մանկապարտեզում. Թերևս առաջին էքսկուրսիան, որն առաջարկվում է նախադպրոցականներին սովորաբար կրտսեր առաջին և երկրորդ խմբի սաներին) շրջագայությունն է նրանց մանկապարտեզի տարածքում: Այս էքսկուրսիան սաներին սովորեցնում է կողմնորոշվել տարածքում, ծանոթացնում է հաստատության կառուցվածքին դրական վերաբերմունք է զարգացնում աշխատողների նկատմամբ և ձևավորում հարգանք՝ նրանց աշխատանքի նկատմամբ: Սովորաբար երեխաներին ցույց են տալիս խոհանոցը, բժշկական սենյակը, լվացքատունը և այլն՝ նախադպրոցականների ուշադրությունը հրավիրելով աշխատանքային գործիքների, պարագաների ու իրերի վրա:

Բնության էքսկուրսիաներ. Անհիշելի ժամանակներից մարդկությունը՝ գնահատել է բնությունը նրա մեջ տեսնելով ոչ միայն իր կերակրողին, այլև իմաստուն դաստիարակին: Բնության էքսկուրսիաները նպատակ ունեն նախադպրոցականներին ծանոթացնել բնաշխարհին, կուտակել պատկերացումներ նրա տարբեր երևույթների մասին:

Ինչպես հայ մեծ մանկավարժ Խ. Աբովյանն է նկատել « Բնությունն իր բազմապիսի առանձնահատկություններով ու երևույթներով, իր պես-պես գույներով ու ձայներով, դրանց միջև եղած պատճառահետևանքային զանազան կապերով, իր սքանչելի գեղեցկությամբ ու անկրկնելի ստեղծագործություններով ամենամեծ ուսուցչին է: Այդ

ուսուցիչն ամենահեշտ ու դյուրին ձևով խոր ու կայուն կերպով սովորեցնում է ճանաչել բնությունը»:

Մշակութային այցեր. Բնության էքսկուրսիաներից ոչ պակաս կարևոր են նաև մշակութային այցերը թանգարաններ, հուշարձաններ, գրադարաններ, երաժշտական դպրոցներ, որոնք ընդլայնում են սաների մտահորիզոնը, սովորեցնում հասկանալ և գնահատել արվեստը, ինչպես նաև ճանաչել հայրենի երկրի պատմությունը:

Թանգարանները, գրադարանները կամ գեղարվեստի դպրոցները մշակութային արժեքների պահպանման, անցյալի հիշողությունը, օգտակար տեղեկությունները սերնդեսերունդ փոխանցելու միջոց են, իսկ մենք մենձերս պարզապես պարտավոր ենք պահպանել և փոխանցել գիտելիքներն ու մշակութային արժեքները մեր սաներին:

Արտադրական էքսկուրսիաները. սաների մոտ զարգացնում են հետաքրքրություն տարբեր մասնագիտությունների նկատմամբ, խթանում՝ հարգալից վերաբերմունք գործարանների և այլ հաստատությունների աշխատողների աշխատանքի նկատմամբ: Նախադպրոցականները տեսնում են ոչ միայն արտադրական գործընթացը, այլև ծանոթակում, թե ինչպես են հասնում արտադրանքի որակին: Իսկ այն, որ արտադրողը պատասխանատու է այս կարևոր ցուցանիշի համար, սաներին հնարավորություն տալիս հասկանալու, թե ինչ է աշխատանքային պատասխանատվությունը:

Արդյունաբերական էքսկուրսիաները շատ կարևոր են նաև հայրենասիրական առումով, երեխաները՝ սկսում են հպարտանալ իրենց քաղաքով և երկրով:

Այսպիսով՝ էքսկուրսիաները և մշակութային այցերը սանի

գեղարվեստաստեղծագործական և ճանաչողական մտածողության ձևավորմանը նպաստող գործունեության ձևերից են: Անկախ նրանից, թե ինչ բնույթ են կրում էքսկուրսիաներն ու մշակութային այցերը, դրանք օժտված են բարձր՝ ազդեցությամբ և արդյունավետությամբ: Դրանք՝ ընդլայնում են աշխարհընկալումը, հարստացնում ճանաչողական գիտելիքները . զարգացնում բառապաշարը, ձևավորում հետաքրքրասիրությունը, ինքնաճանաչումը՝ ինքագործունեությունը և նախաձեռնողականությունը դաստիարակում են սեր դեպի բնությունը, դեպի հայրենի երկիրը, դրանց տեսարժան վայրերը, հուշարձանները ձև ավորում են գեղագիտական ճաշակ, նպաստում են միջնանձնային հարաբերությունների ճիշտ ձևավորմանը:

Բացի վերը նշվածից, կազմակերպված և անցկացված էքսկուրսիաները ինքնին ախտորոշման այնպիսի կախարդական միջոց են, որի օգնությամբ կարել է, շատ լավ դիտարկել և շտկել երեխաների վարքի խնդիրները, որոնք միշտ չէ, որ տեսանելի ևն սովորական պարապմունքների ժամանակ: Սա հիանալի միջոց է սաների դիտարկման և գնահատման մեթոդը կիրառելու համար: Էքսկուրսիայի ընթացքում՝ տեսանելի են յուրաքանչյուր սանի և ամբողջ մանկական թիմի առանձնահատկությունները: Հենց էքսկուրսիայի ժամանակ, երբ երեխաները չեն գտնվում իրենց սովորական միջավայրում կարելի է նկատել նաև դաստիարակի մասնագիտական գործունեության թերությունները, գնահատել՝ մանկիավարժական վարպետությունը:

Էքսկուրսիաների և մշակութային այցերի օրինակներ՝ իմ աշխատանքային փորձից

Ծրագրային բազմաբնույթ միջոցառումների շնորհիվ աշակերտների գիտակցության մեջ ձևավորվում է հարգանք մեր ազգի պատմության, հերոսների, գիր ու գրականության հանդեպ:

Ես կարևորում եմ պատմամշակութային ճանաչողությունը, այդ պատճառով մեր էքսկուրսիան կազմակերպեցինք մեր գյուղի Շողագավանք վանական համալիրում:

Շողագավանք վանական համալիրը գտնվում է գյուղամիջում՝ լեզվաձև բլրի վրա: Այն ժամանակագրական առումով ընդգրկում է V-XVII դարերը: Վանքը կառուցվել է սրբատաշ քարով, եղել է եռաբսիդ գմբեթավոր շենք՝ չորս անկյուններում ունենալով ավանդատներ: Վանքը գործել է մինչև XVII դարի վերջերը և ունեցել իր առաջնորդը: Այժմ գտնվում է կիսավեր վիճակում, պահպանվել են հյուսիսային, արևելյան և արևմտյան պատերը: Ավերվելուց հետո վանքի քարերը օգտագործվել են որպես գերեզմանաքարեր և շինանյութ, իսկ որոշ քարեր տեղադրվել են գյուղական եկեղեցու, Մասրուց անապատի և այլ շինությունների մեջ:

Համաձայն պահպանված արձանագրությունների, ինչպես նաև մեծանուն մատենագիր Ստ. Օրբելյանի վկայությամբ՝ վանքի գլխավոր՝ ս. Պողոս Պետրոս եկեղեցին կառուցվել է Սյունյաց Մարիամ իշխանուհու նախաձեռնությամբ (877-886 թթ., պետ. ցուցիչ՝ 4.60.22.2): Հարավ- արևելյան ավանդատանը պահպանվել է IX-X դդ. երեք խաչքար: Մարիամ իշխանուհին գնել և եկեղեցուն է նվիրել երկու գյուղ: Գլխավոր եկեղեցուց արևմուտք գտնվում է միանավ, թաղածածկ, արտաքուստ բազմանիստ արսիդով V դարում կառուցված եկեղեցին /պետ.ցուցիչ՝ 4.60.22.1/: Ամբողջապես պահպանվել են հյուսիսային և արևմտյան պատի մի մասը: Ենթադրվում է, որ սա Մարիամ իշխանուհու դամբարանատեղին է: Վանական համալիրից 50 մետր հյուսիս-արևմուտք գտնվում է X դարում կառուցված, սակայն ներկայումս ավերված մի մատուռ /պետ. ցուցիչ՝ 4.60.22.3/: Մատուռում կանգնած են երկու խաչքար (X դար): Վանքի շուրջը՝ ողջ բլրի վրա, տարածվում է ընդարձակ գերեզմանատունը /պետ. ցուցիչ՝ 4.60.22.4/, որտեղ կանգուն են բազմաթիվ տապանաքարեր և խաչքարեր: Դրանցից հնագույնը 1216 թվականի հուշակոթողն է:

Անցկացրեցինք բաց պարապմունք, սաներիս բացատրեցի, թե ինչքան կարևոր է մեր պատմամշակութային կոթողները, պետք է միշտ պահպանել և հիշել դրանք: Չնայած իրենց փոքրիկ լինելուն՝ ինձ բազմաթիվ հարցեր տվեցին և ստացան սպառիչ պատասխաններ:

Երեխաների մեջ մանկուց պետք է սերմանել սերը՝ դեպի հայրենիք, սովորեցնել պայքարել ու չկորցնել հայրենիքը, պահպանել մեր մշակութային կոթողները, քանզի դրանց շնորհիվ կարող ենք ապացուցել մեր հայ լինելը, մեր դարերի պատմությունը:

<https://hushardzan.am/archives /12380>

Պարապմունքի պլան

Առարկան՝ խոսքի զարգացում

Ուսումնասիրվող ստեղծագործության գաղափարը՝ Էքսկուրսիա Հայաստանի պատմական վայրերում:

Անհրաժեշտ նյութեր՝

- Պաստառ

Դասի նպատակները և խնդիրները՝

1. Ուսումնական՝

- Որպես մասնակից պատմելու աշակերտների կարողության զարգացում:

2. Դաստիարակչական՝

- Սերմանել աշակերտների մեջ սեր հայրենիքի հանդեպ:
- Ձևավորել բարեկիրթ հաղորդակցական կարողություն:

3. Զարգացնող՝

- Զարգացնել սովորողների ուշադրությունը, նրբանկատությունը:

Խթանման փուլ:

Էքսկուրսիան անցավ շատ հետաքիքի էրեխաները մեծ բավականություն ստացած:

Էքսկուրսիայի անկացում՝

Ներածական մաս՝ էքսկուրսիայի նպատակի, խնդիրների ներկայացում սովորողներին, ուսումնական պարագաների, առաջադրանքների բաժանում, բնության մեջ վարքի կանոնների քննարկում,

- Հիմնական մաս (էքսկուրսիայի տարածքում)՝ նախնական զրույց, ծանոթացում վայրին, ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպում անհատական, զույգերով կամ խմբերով, աշխատանքի արդյունքների ամփոփում, հաշվետվություն, գրանցումներ աշխատանքային տետրերում,

- Եզրափակիչ մաս՝ էքսկուրսիայի ընթացքում հավաքած նյութերի, տեղեկույթի մշակում, դիտման արդյունքների գրանցում տետրերում, էքսկուրսիայի ընթացքում յուրացված ուսումնական նյութի ամրապնդում:

Հետազոտության արդյունքների մշակում և վերլուծություն

Էքսկուրսիան ավարտելուց հետո , դաստիարակն ու սաները վերլուծեցին էքսկուրսիան:

Կարծում եմ, որ գործունեության այս ձևը, չնայած առաջատար չէ , բայց շատ կարևոր է, և պատան այն անցկացնել փոխարինելով ավանդական ձևերին խմբասենյակում անընդմեջ թեմատիկ պաստառներով, դեկորատիվ իրերով, կամ որ ամենավատն է : առանց դրանց . սոսկ տեղեկություն փոխանցելու ձևերը), որոնք փոքր-ինչ «հնացած» են ժամանակակից երեխայի հետաքրքրությունները բավարարելու համար:

Մաների հետ ցանկացած էքսկուրսիա, լինի դա թանգարան, գրադարան, դպրոց, այգի, պուրակ, արտադրամաս երեխաների համար դառնում է հիշարժան իրադարձություն: Չէ՞ որ այն , սովորական առօրյայի համեմատությամբ բերում է բազմազանություն տալով և գիտելիքներ, և՛ տպավորություն:

Այսպիսով, գործունեության այս ձևի կազմակերպման արդյունավետության և բազմաթիվ դրական կողմերի կողքին կա նաև մի փոքրիկ բացասական կողմ, այն է՝ էքսկուրսիաներից շատերը (հատկապես մշակութային այցերը, թատրոններ, թանգարաններ այցերը, կամ բնության էքսկուրսիաներից այսց կենդանաբանական այգի և այլն), ենթադրում են որոշակի ֆինանսական միջոցների ներդրում, որի հոգսը ոչ միշտ է կարողանում ուսումնական հաստատությունը հոգալ, և ավտոմատ կերպով այդ հոգսը ընկնում է ծնողի ուսերին: Հաճախ բախվում ենք՝ այնպիսի խնդրի, որ ծնողը այդ ֆինանսավորումը դժվարանում է կատարել, ինչի պատճառով երբեմն չեղարկվում են որոշ պլանավորված էքսկուրսիաներ, կամ փոխարինվում դրանք՝ մեկ այլով, կամ լինում են դեպքեր, երբ երեխան չի մասնակցում (չնայած նրան, որ միշտ փորձում ենք գտնել ելքեր կամ միջոցներ, այդ երեխաներին էլ ներգրավելու համար), ինչը հակասում է մեր մի շարք խնդիրների լուծմանը, նպատակների իրականացմանը:

Եզրակացություն

Հետազոտական աշխատանքս համարում եմ ստացված, այս աշխատանքի շնորհիվ բացահայտեցի սաներիս, որ չնայած իրենց փոքր հասակին ունեն բավականին լայն մտահորիզոն, ուշադրությունը կենտրոնացնելու կարողություն, արագ են կողմնորոշվում, համերաշխ են, օգնում են միմյանց: Նախադպրոցական տարիքի երեխան բնական, անկաշկանդ, ազատ միջավայրում կիրառում է իր գիտելիքները, հմտություն է ձեռք բերում, զարգանում է երևակայությունը, կարողանում է ազատ արտահայտել իր միտքը: Կարողանում է կողմնորոշվել և կատարել համապատասխան գործողություններ՝ բանավոր խոսքի միջոցով հիմնավորելով, ներկայացնելով իր երևակայությամբ ստեղծած միտքը:

Երեխան ի սկզբանե հետաքրքրասեր է: Ի.Մ.ՍԵչենովը երեխայի աշխարհը ճանաչելու ներքին ցանկությունը համարել է բնածին նյարդահոգեկան հատկություններից «ամենաթանկարժեքը»:

Ի.Պ.Պավլովը բացատրում է նշված հատկությունը «Մա ինչ՞ է» ռեֆլեքսիզոյությամբ: Երեխան ի ծնե հարցասեր է, «ինչուիկ», փորձում է պարզել իրեն հետաքրքրող առարկաներն ու երևույթները՝ գործողությունների, խոսքի, հարցերի և ինքնուրույն հետազոտությունների միջոցով:

Այս աշխատանքի կատարման ընթացքում հասկացա, որ մենք՝ դաստիարակներս, պետք է ուշադրություն դարձնենք այն հանգամանքին, որ մանկավարժական գործունեության շարքին է պատկանում երեխայի ինքնուրույն գործունեությունը, որը խրախուսվում և ձևավորվում է մեծահասակների մանկավարժական ներգործության շնորհիվ: Ինքնուրույնության դրսևորումները խթանում են երեխայի զարգացման գործընթացը, նպաստում նոր հաջողությունների ու նվաճումների: Երեխայի ինքնուրույնության արգելակումը մեծահասակների կողմից բացասաբար է անդրադառնում և խոչընդոտում է նրա ընդհանուր զարգացման գործընթացը: Երեխայի ինքնուրույնությունը՝ նրա զարգացման և անձնավորության ձևավորման կարևորագույն գործոն է: Պարապմունքի ընթացքում հասա իմ առջև դրված նպատակին:

Գրականության ցանկ

1. Լարիսա Մորոզովա «Ինչպես ճիշտ և հետաքրքիր անցկացնել էքսկուրսիան մանկապարտեզում» URL` <https://mclkc.net/zanyatiya-s-detmi/konspekt-ckskursii-v-sredney-grupp.html>
2. Կամենևա Լ.Ա. «Մանկապարտեզում երեխաներին բնությանը ծանոթացնելու մեթոդները
3. «Հայեցակարգ» գիտական և մեթոդական էլեկտրոնային ամսագիր.
4. URL` <http://e-koncept.ru/2016/76560.htm>:
5. Նախաշավիղ գիտամեթոդական հանդես, Երևան 2014թ
6. «Հեքիաթների քո աշխարհը». Ինքնուրույն ընթերցանության ձեռնարկ, Երևան, 2011, էջ: